

پیشنهادات و اصلاحات کمیته مشترک حقوقی و انتخابات خانه احزاب ایران در زمینه طرح های اصلاح موادی از قانون انتخابات ریاست جمهوری ، مجلس و شوراهای شهر و روستا

بسم الله الرحمن الرحيم

در تاریخ 99/4/2 یعنی سه هفته از شروع مجلس یازدهم گذشته بود که طرحی به امضای ۴۰ نفر تحت عنوان الله الاح موادی از قانون انتخابات ریاست جمهوری ۸۴ء لام وصول شد که تعجیل و شتابزدگی طراحان تعجب همه جناح‌های مختلف با سلايق متفاوت را برانگیخت و این در حالی است که دولت بیش از یکسال است لایحه جامع انتخابات را به مجلس ارائه کرده و در کمیسیون شوراها گردو خاک میخورد و طراحان طرح مذکور هیچ توجهی به آن نکرده اند و اشکالاتی بر این طرح وارد است که از آن جمله است

۱ - مغایرت با اصول قانون اساسی

دور از هرگونه نیت‌خوانی و ریشه‌یابی انگیزه طراحان که هرگز مطمح نظر ما نیست این طرح با برخی اصول قانون اساسی و از جمله اصول ۶ و ۵۶ و ۵۷ مغایرت آشکار دارد.

زیرا اصل ششم که «تکای امور کشور را براساس آرای عمومی» اعلام می‌کند و اصل پنجاه و ششم که بر «اصل حاکمیت ملی» تاکید دارد و اصل پنجاه و هفتم که «موضوع تفکیک قوا» را بیان کرده است بیانگر شأن جمهورییت نظام است که متأسفانه طرح مذکور مغایرت آشکاری با این اصول دارد.

۲ - اشکالات عمده از منظر سیاسی، اجتماعی و حقوقی

الف- نادیده گرفتن شأن و جایگاه ریاست جمهوری و تضعیف جمهورییت نظام

براساس اصل یکصد و سیزدهم قانون اساسی، پس از مقام رهبری عالیترین مقام رسمی کشور، رئیس‌جمهور است که مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را (جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود) برعهده دارد و براساس اصل یکصد و چهاردهم رئیس‌جمهور با رأی مستقیم مردم انتخاب می‌شود. لذا با عنایت به وظایف و اختیارات

رئیس‌جمهور که از اصل یکصد و سیزدهم تا اصل یکصد و پنجاه و پنجم قانون اساسی به آن تصریح شده است متأسفانه رئیس‌جمهور منتخب مردم براساس طرح مذکور عملاً نوعی موجود منفعل خواهد بود که با مفهوم «جمهوریت» و «سپردن سرنوشت مردم به دست خودشان» فاصله زیاد خواهد داشت. برای نمونه این طرح داوطلبان را موظف می‌کند هنگام ثبت نام اولاً: برنامه مکتوب خود را در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی به شورای نگهبان ارائه نمایند (در حالی که برنامه رئیس‌جمهور که مستقیماً از مردم رأی می‌گیرد باید مورد پذیرش و انتخاب خود مردم واقع شود). ثانیاً: ۵ نفر را به عنوان مشاوران فرهنگی اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، بین‌المللی و امنیتی دفاعی به شورای نگهبان جهت مصاحبه و ارزیابی برنامه معرفی کند (در حالی که تیم همکار رئیس‌جمهور منتخب باید مورد پسند مردم قرار گیرد و نه شورای نگهبان!).

ب- نادیده انگاشتن جایگاه احزاب و نهادهای مدنی

متأسفانه طرح مذکور بدون توجه به تجربه بشری و حکومت‌های مبتنی بر انتخابات در هر سه مدل نظام‌های «ریاستی»، «پارلمانی» و «نیمه ریاستی و نیمه پارلمانی» جایگاه احزاب و کارکردهای نهادهای مدنی را نادیده گرفته است.

به هر حال خانه احزاب ایران متشکل از احزاب و تشکلهای سیاسی (اصولگرا، اصلاح‌طلب و مستقل) با توجه به شرح وظایف تعریف شده در اساسنامه خویش (که همان دفاع از حقوق قانونی احزاب و گروه‌های سیاسی و نهادینه کردن فعالیت‌ها و رقابت‌های سیاسی در کشور است) به شدت به طرح مذکور انتقاد دارد زیرا امروزه کاملاً واضح است که اگر دموکراسی بخواهد در کشوری مستقر شود حتماً باید انتخابات برگزار شود و لازمه هر انتخاباتی هم رقابت است و لازمه هر رقابتی هم وجود احزاب است.

ج- بی‌توجهی به میزان مشارکت مردم

بی‌شک با توجه به ضرورت مشارکت حداکثری مردم برای تقویت اصل نظام و اقتدار رئیس‌جمهور منتخب با پشتوانه بالای آرای مستقیم مردم لازم است همه سازوکارهای قانونی به گونه‌ای تنظیم شود که در راستای چنین هدفی سیاست‌گذاری شده باشد.

متأسفانه در طرح مذکور آنقدر بر قیود و شروط مربوط به داوطلبان ریاست‌جمهوری افزوده شده است که به شدت موجب افزایش محدودیت و سخت‌گیری‌های بیشتر در تأیید صلاحیت داوطلبان ریاست‌جمهوری خواهد بود و عملاً زمینه‌ساز کاهش میزان مشارکت مردم خواهد شد. قابل توجه است در شرایطی که حدود ۶۰ درصد مردم در انتخابات اسفند ۹۸ پای صندوق‌های رای حاضر نشدند آیا نباید نیم‌نگاهی به مبحث مهم میزان مشارکت مردم در ارائه طرح‌ها داشته باشیم.

د- نادیده گرفتن نقش زنان

هرچند به گفته سخنگوی شورای نگهبان امکان ثبت نام زنان نیز در انتخابات ریاست‌جمهوری وجود دارد؛ اما همانگونه که ایشان گفتند نظر فقهای شورای نگهبان تاکنون تغییری نکرده لذا در تنظیم اصلاح قانون انتخابات ریاست‌جمهوری چرا

قانون به گونه‌ای تنظیم نشود که صراحتاً عبارت «رجل مذهبی سیاسی» با گنجاندن تعبیر (اعم از مردان و زنان) شامل زنان هم بشود.

ه. شورای نگهبان ناظر انتخابات یا ستاد اجرایی و یا قاضی؟

شکی نیست که شورای نگهبان بر اساس اصل ۹۹ قانون اساسی مسئولیت نظارت بر انتخابات را بر عهده دارد؛ اما طرح مذکور این نهاد نگهبان قانون اساسی را فراتر از جایگاه نظارتی قرار می‌دهد.

به عنوان نمونه برای احراز شرط «رجل مذهبی» معیارهایی مانند «بهره مندی از اطلاعات لازم در حوزه اعتقادات و اصول دین و مذهب در حد اثبات حقانیت دین اسلام و مذهب تشیع» و «توانایی علمی در پاسخگویی به شبهات و تهدیدات در حوزه موضوعات دینی و مذهبی» و برای احراز شرایط «مدیر بودن» معیارهایی مانند «آرمان خواهی با در نظر گرفتن واقعیت‌ها» و «برخورداری از روحیه تکلیف‌مداری و مدیریت جهادی و انقلابی» را مقرر می‌کند هر چند این تعابیر کشدار و غیر قابل اندازه‌گیری است؛ اما بدون شک شان شورای نگهبان را به ستاد اجرایی انتخابات تنزل خواهد داد این طرح همچنین برای شورای نگهبان در مواردی که اتهام ارتکاب جرائم اقتصادی و امنیتی و اخلاقی متوجه داوطلبی باشد صلاحیت قضایی شناخته است مضافاً به اینکه تعریفی از این جرایم در این قانون و سایر قوانین وجود ندارد.

و. مغایرت با سایر قوانین؛

طرح مذکور با عبارت‌های کلی و مبهم با بسیاری از قوانین مربوط به اختیارات رئیس‌جمهور و وظایف نهاد ریاست جمهوری مغایرت جدی دارد و از لحاظ شکلی متأسفانه با اضافه کردن تبصره‌های غیر ضروری ذیل برخی از بندهای مربوط به ماده ۲۵ قانون انتخابات ریاست جمهوری و کیفیت پایین نگارشی و اضافه کردن مواد مکرر به ماده ۲۵ قانون مذکور عملاً این طرح را از لحاظ فنی به متن غیر حقوقی مبدل ساخته و آن را به شکلی ارائه داده است که با بسیاری از قوانین عادی مغایرت جدی دارد که مجال بحث در این بیانیه نیست.

۳. اشکالات طرح‌های مربوط به انتخابات مجلس و شوراها؛

در اینجا اشاره کوتاهی هم باید به طرح اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی شود که صرف اتهام به بعضی از جرایم مانند جرایم انتخاباتی، قاچاق مواد مخدر و جرایم اقتصادی را که منجر به قرار تامین شده باشد بدون اثبات جرم در دادگاه موجب محرومیت افراد از داوطلبی دانسته و در مواردی که منجر به قرار تامین نشده باشد قضاوت در مورد آن را در صلاحیت شورای نگهبان قرار داده است. این طرح یک مرحله نظارتی دیگر هم به مراحل نظارتی رسیدگی به صلاحیت داوطلبان افزوده و مقرر می‌کند: به منظور احراز شایستگی علمی و نیز توانایی فکری داوطلبان سازمان سنجش

آموزش کشور موظف است با نظارت شورای نگهبان و براساس مفاد امتحانی که به تایید شورای نگهبان می‌رسد از داوطلبان آزمون بگیرد. این طرح شورای نگهبان را به صورت کامل وارد حیطه اجرایی انتخابات می‌کند که به نظر می‌رسد اساساً چنین ضرورتی وجود ندارد.

کما اینکه طرح «اصلاح موادی از قانون تشکیلات و وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور» برخلاف اصل ۹۹ قانون اساسی، که نظارت شورای نگهبان برانتخابات را به صورت حصری محدود به انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آرای عمومی و همه پرسی کرده، به انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا تعمیم می‌دهد. طبق این طرح وظیفه نظارت برانتخابات شوراها از مجلس شورای اسلامی سلب و به هیاتی مرکب از «سه نفر از اعضای شورای نگهبان، دو نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی و دو نفر از مقامات قوه قضائیه» به ریاست یکی از اعضای شورای نگهبان واگذار می‌شود. به این ترتیب ضمن اینکه شورای نگهبان را درگیر انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا در سراسر کشور می‌کند که از نظر عملی امری دشوار است موجب تضعیف انگیزه مردم نسبت به مشارکت در اداره شهر و روستای محل سکونت آنها می‌شود که این وظیفه مقامات قضایی پاسخگویی به استعلام فرمانداریه‌ها در مورد صلاحیت داوطلبان عضویت در شوراهاست و نه نظارت بر انتخابات شوراها.

در پایان امیدواریم طراحان بدون توجه به انتخابات ۱۴۰۰ با حوصله بیشتر و با مشورت با حقوقدانان و کارشناسان و با عنایت به لایحه جامع انتخابات موفق شوند با تنظیم و ارائه و تصویب قانونی با کمترین اشکال، تحقق کامل حقوق و منافع ملت سرافراز ایران را رقم زنند.

کمیته انتخاب خانه احزاب ایران

کمیته حقوقی خانه احزاب ایران